

Stan na 4 kwietnia 2017 r.

wszystko poprawione

ŹRÓDLAK Wojciech

Skorowidz ikonografii łódzkiej. (przedmiotowy)

(w dodatku ilustrowanym p.t. „Łódź w Ilustracji” do „Kuriera Łódzkiego”,
24 VIII 1924 – 27 VIII 1939, nr 34)

**>> ostatni opracowany numer „Łodzi w Ilustracji”:
nr 52, z 29 XII 1935 r. <<**

**© korzystaj do woli z tych informacji, ale nie zapomnij w
odsyłaczku podziękować; uzupełnienia, korekty i uwagi mile
widziane**

UWAGA:

**KORZYSTAJ Z PRZYCISKU „PLAN DOKUMENTU”, KTÓRY ZNAJDZIESZ NA
PASKU W GÓRZE EKRANU (lupa na tle ikony dokumentu), ŻEBY POZNAĆ
OGÓLNIĘ STRUKTURĘ HASEŁ LUB SZYBKO ODNALEŹĆ POSZUKIWANE
HASŁO.**

WSTĘP

Zasady opisów

1. Na tym etapie pracy skoncentrowano się wyłącznie na zapisach bibliograficznych
2. Informacje pod danym hasłem o instytucji, stowarzyszeniu itp. mają wyłącznie charakter roboczy. Ich rzetelne opracowanie jest zaplanowane na drugi etap prac nad skorowidzem.
3. W zasadzie wszystkie informacje zawarte w opisach pod hasłami pochodzą z podpisów pod zdjęciami opublikowanymi w „Łodzi w Ilustracji”. Jeżeli zostały rozszerzone w oparciu o inne materiały, to wymieniono je w „Bibliografii” danej osoby.
4. Układ i ilość haseł jest odzwierciedleniem odnalezionych fotografii do danego tematu. Inaczej mówiąc: nie ma zdjęcia nie ma hasła !
5. Żółte **podświetlenia** to informacje „do wyjaśnienia” lub „do uzupełnienia”.
6. Opisy zostały tak sformułowane, aby można było dokonać wstępnego wyboru poszukiwanego zdjęcia bez jego oglądania.
7. Tam gdzie było to do ustalenia lub taka informacja została zawarta w podpisie podano dokładne daty wykonania danego zdjęcia.
8. W odniesieniu do placówek łódzkich różnego rodzaju instytucji, stowarzyszeń i organizacji itp. przyjęto jednolitą formę „oddział łódzki” zamiast np. „w Łodzi”

LITERA „Ł”

1. ŁAGIEWNIKI

porównaj: – **PARKI** – łagiewnicki
– **ZAKONY** – o.o. franciszkanów w Łagiewnikach

„Łagiewniki, jeden z największych majątków w powiecie łódzkim, obejmujący 140 włók, sprzedany został przez dotychczasowego właściciela – pana Zawiszę panu Heinzel z Łodzi. Pan Heinzel traktuje też podobno o nabycie części rozległych lasów odsprzedanej przez poprzedniego właściciela parę lat temu na wyrąb p. Bernsteinowi” [1].

Około połowy 1935 r. powstał i zaczął być realizowany projekt przekształcenia Łagiewnik w miejsce świątecznego letniego i zimowego wypoczynku łodzian. Zaczęto też budowę w ich obrębie osiedla według koncepcji **Howarda** Ebensera, tzw. „miasta-ogrodu” [3].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Tydzień” [Piotrków Trybunalski], 20 XI/2 XII 1888, nr 49, s. 3.

[2] STEFAŃSKI Krzysztof, „Miasta-ogrody” i kolonie letniskowe w strefie podmiejskiej aglomeracji łódzkiej w latach 1925–1939. Zamierzenia i realizacja na wybranych przykładach: Łagiewniki, Grotniki, Sokolniki. [w:] „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej”, 1991, nr, ss.

[3] Łagiewniki wczoraj, dziś i jutro. Nowa dzielnica Łodzi. Miasto-ogród i jego wsparta przyszłość. Cel letnich i zimowych wycieczek łodzian; [w:] „Kurier Łódzki”, 22 I 1935, nr 22, s. 5.

[3] Parcelacja Łagiewnik przez prof. Jansena [z Berlina; części Grossmana]; [w:] „Ilustrowana Republika”, 17 VII 1929, nr 193, s. 5.

2. ŁAŹNIE

BIBLIOGRAFIA:

[1] W.K., Łaźnie miejskie. [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 21 XI 1993, nr 271, s. 25.

– Miejska Łaźnia Ludowa

Adres: przy zbiegu ulic Nawrot i Wodnej

Otwarta **1-14** XII 1924 roku. W styczniu 2000 r. decyzją rady Miejskiej zlikwidowana.

1924

- nr 17, z 14 XII, s. 1: goście i pracownicy łaźni na uroczystości jej poświęcenia
- s. 2: – moment poświęcenia
- widok ogólny budynku

– łaźnia

Adres: ul. Zachodnia 38. Obecnie Zakład Kąpielowy „Syrena”.

„Rozwój”, 4/17 V 1910, nr, s. 3 (informacja, że Komisja Budowlana m. Łodzi dokonała oględzin miejsca gdzie Hersz Offenbach zamierza zbudować zakład kąpielowy (Zachodnia 38). Zobowiązany został do urządzenia całorocznego filtra [do wody].

– Miejski Zakład Kąpielowy Nr 2

Adres: ul. Mielczarskiego 11

Otwarta i poświęcona około 10 XI 1931 roku.

1931

- nr 46, z 12 XI, s. 3: uczestnicy poświęcenia Miejskiego Zakładu Kąpielowego Nr 2, przy ul. Mielczarskiego 11 (ok. **10.11.1931**)

3. ŁODZIANIE, zdjęcia zbiorowe i pojedyncze NN

porównaj: – WYPOCZYNEK, WCZASY (łodzian)
– WYCIECZKI (łodzian)

W dniu 7 kwietnia 1916 r. zmarła Maria Dawidowicz, urodzona w 1804 r., okrzyknięta najstarszą mieszkanką Łodzi. Mieszkała u swojej 80-letniej córki[3].

BIBLIOGRAFIA:

- [1] KOPCZYŃSKA-JAWORSKA Bronisława, Zwyczaje i obyczaje ludności Łodzi. Łódź 19....
[2] (-is), „Kto jest stałym mieszkańcem Łodzi. Od 1 stycznia 1930 roku wchodzi w życie nowa ustawa”; [w:] „Ilustrowana Republika”, 23 VII 1929, nr 199, s. 5.
[3] „Skon najstarszej niewiasty w Łodzi”; [w:] „Nowy Kurier Łódzki”, 8 IV 1916, nr 97, s. 2.

1936

– nr 29, z 19 VII, s. 2: podpis pod zdjęciem” „Nasza mała przyjaciółka z Berlina odbywa przejażdżkę na kucu po parku im. księcia J. Poniatowskiego”

[ona jest na kilku innych zdjęciach w różnych latach jako „przyjaciółka z Berlina”; zapewne córka znajomych Stypułkowskiego; do ewentualnego ustalenia]

1938

– nr 15, z 10 IV, s. 3: „Portret p. X”, obraz B. Nawrockiego

4. ŁOWIECTWO

porównaj: – BIEGI – Bieg św. Huberta
– ZWIĄZKI – hobbystyczne – Polski Związek Łowiecki, oddz. w Łodzi
– Związek Stowarzyszeń Strzeleckich, Łowieckich i Łuczniczych

BIBLIOGRAFIA:

- [1] DOBIECH Andrzej, SONTAG Andrzej, *Łowiectwo łódzkie dawniej i dziś – regionalne dziedzictwo kulturowe*. Łódź 2011.

5. ŁÓDZKA RODZINA RADIOWA

patrz: ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA – inne

6. ŁÓDZKA STRAŻ OGNIOWA OCHOTNICZA

patrz: STRAŻ POŻARNA w Łodzi

7. ŁÓDZKIE WĄSKOTOROWE ELEKTRYCZNE KOLEJE DOJAZDOWE [tramwaje podmiejskie]

patrz: KOLEJE – Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe

8. ŁÓDŹ

porównaj: MAGISTRAT m. ŁODZI

Prawa miejskie od 15 VII 1423 r., nadane przez króla Władysława Jagiełłę podczas jego pobytu w Przedborzu.

W lipcu 1918 r., w związku z planowanym podjęciem prac przy budowie kanalizacji w Łodzi, rozpoczął funkcjonowanie Wydział Pomiarów okupacyjnego Magistratu m. Łodzi z zadaniem wykonania

dokładnych map sytuacyjno-wysokościowych w skali 1 : 250. Wymagało to sporządzenia siatki triangulacyjnej opartych na poziomej i wysokościowej osnowie geodezyjnej [14].

W 1929 r. Magistrat m. Łodzi zwrócił się do władz centralnych z wnioskiem o narzucenie graniczącym z Łodzią gminom przepisów budowlanych obowiązujących w tym mieście, w kontekście planów włączenia w przyszłości części z nich w obszar Łodzi. Oczywiście ten projekt spotkał się z protestem Sejmiku Powiatowego Łódzkiego, ale władze uznały rację Magistratu. Chodziło o to, żeby już od tego czasu ująć planowanie przestrzenne na terenie tych gmin w takie ramy, aby nie było z nimi kłopotu w momencie przyłączania. Rozporządzenie w tej sprawie weszło w życie od września 1929 r. i objęło wsie gmin: Chojny, Babice, Brójce, Gospodarz, Kruszów, Łagiewniki, Nowosolna, Radogoszcz, Rąbień i Wiskitno. Prawdopodobnie chodziło o zabezpieczenie przyszłej siatki ulic – WZ [10].

Od lipca 1945 r. Łódź wydzielona z województwa łódzkiego, jako województwo grodzkie [4].

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *Informator m. Łodzi na rok 1919*. Łódź 1919.
- [2] *Informator m. Łodzi na rok 1920*. Łódź 1920.
- [3] *Księga adresowa m. Łodzi i województwa łódzkiego. Rocznik 1937–1939*. Łódź 1939.
- [4] *Miasto Łódź podniesione do godności województwa*; [w:] „Dziennik Łódzki”, 30 VII 1945, nr 25, s. 3.
- [5] URBANKIEWICZ Jerzy, *Passe-partout w ciepłym kolorze*. Łódź 1984, ss. 45–61 (przegląd literatury pięknej poświęconej Łodzi)
- [6] KOBOJEK Grażyna, *Łódź – kalendarium XX wieku*. Łódź 2005.
- [7] JASKULSKI Mirosław, *Władze administracyjne Łodzi do 1939 roku*. Łódź 2001.
- [8] BANDURKA Mieczysław, *Zmiany administracyjne i terytorialne województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*. Wyd. II, uzupełnione. Łódź 1995.
- [9] SZTROMAJER Stefan, *Łódź od końca do końca. Fotografie z lat 1945–1985*. Łódź 2009.
- [10] *Rozszerzenie granic Łodzi. Ustawa o rozbudowie obowiązywać będzie okoliczne gminy powiatowe*; [w:] „Kurier Łódzki”, 21 VII 1929, nr 197, s. 7.
- [11] SZYMAŃSKI Marcin, *O tym, że Bałuty, Chojny, Widzew czy Radogoszcz stały się częścią Łodzi zdecydowali Niemcy okupanci* [podczas I i II wojny światowej]; [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, 23 X 2015, nr, s. 2.
- [12] [SZAMBELAN Zdzisław, JANIK Agnieszka], *Początku służby geodezyjnej w Łodzi*. [Katalog wystawy czasowej w Arch. Państwowym w Łodzi; Łódź, czerwiec 2016].
- [13] *Dziesięć lat Odrodzonej Polski Niepodległej w życiu powiatu łódzkiego, 1918–1928*. Pod red. Aleksandra Rzewskiego [starosta pow. łódzkiego]. [Łódź listopad 1928], Wyd. Wydziału Powiatowego Sejmiku Łódzkiego.
- [14] REGINA-ZACHARSKI Jacek, *Przedwojenna Łódź. Najpiękniejsze fotografie*. Warszawa 2012.

– panorama

– dzielnice i rejony miasta

= Arturówek

porównaj: **PAŁACE** – Heinzla Juliusza

Dziś rejon lasu łagiewnickiego (Łagiewnik) nad stawami, pomiędzy dzisiejszymi ulicami Wycieczkową a Łagiewnicką. Został wydzielony z dóbr łagiewnickich w I poł XIX wieku, których od XVIII w. byli Karnkowscy i Zawiszowie. Nazwa „Arturówek” pochodzi od imienia Artura Zawiszy, brata Augusta, który jako uczestnik próby wywołania w 1833 r. nowego powstania w Królestwie Polskim przez tajną organizację „Zemsta Ludu” Józefa Zaliwskiego został schwytyany przez Rosjan i w wieku 24 lat powieszony. Wcześniej Artur Zawisza walczył w powstaniu listopadowym a po jego upadku wyemigrował do Francji i tam związał się ze wspomnianą wyżej organizacją. Pierwotna nazwa to „Arturów”. August Zawisza nadał tę nazwę dla upamiętnienia działalności i śmierci brata.

Dobra Łagiewnickie w wyniku popowstaniowych działań represyjnych władz carskich zostały zlicytowane. Kupił je w 1888 r. jeden z największych łódzkich fabrykantów – Juliusz Heinzel.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] BONISŁAWSKI Ryszard, Arturówek. [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 26–27 VI 2004, nr 148, s. 16.

= Bałuty

porównaj: – **RZEKI** – Bałutka
– **RZEŹNIE** – Rzeźnia bałucka
– **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek Rezerwistów R.P., Komenda grodzka (vel okręgowa; Okręg IV-Łódź) – Koło Nr IV – Bałuty; Koło Nr IX

Od.....1915 r. praktycznie włączone w obszar dzielnica Łodzi przez okupanta niemieckiego, ale proces formalnego włączenia dokonał się dopiero w 1935 roku. Z tym, że do Łodzi włączono tzw. „Bałuty

Nowe, które powstały jako osada fabryczna w połowie XIX w. W momencie włączenia liczyły one sobie około 100 tys. mieszkańców i praktycznie były przedmieściem Łodzi.

Rzeczywista wieś Bałuty liczyła sobie tylko kilkudziesięciu mieszkańców i była położona na obszarze gminy Radogoszcz.

Podczas II wojny światowej okupant niemiecki znacznie rozszerzył granice miasta (z ok. 56 km² do ok. 212 km²). Tym razem w jej obszarze na tamtym kierunku znalazła się cała gmina Radogoszcz wraz ze wsią Bałuty.

Inkorporacja ta, jako z mocy polskiego prawa nieważna, ponieważ dokonana została przez okupanta niemieckiego, została anulowana. Ponieważ jednak realizowała ona jeszcze przedwojenne projekty i wstępne prace powiększenia obszaru Łodzi [6] oraz była zgodna z nową koncepcją Łodzi powojennych władz miasta i państwa, została praktycznie w tym samym kształcie potwierdzona rozporządzeniem Rady Ministrów z ... grudnia 1945 r., opublikowanym w Decyzja ta spotkała się z niezadowolaniem mieszkańców włączonych terenów, ponieważ przede wszystkim wzrastały ich obciążenia podatkowe, mniejsze na obszarach wiejskich.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] *W sprawie połączenia Bałut*; [w:] „Rozwój”, 2/14 III 1910, nr 60, s. 4
- [2] [o tzw. „Bałutach Nowych”]; [w:] „Rozwój”, 5/18 VIII 1911, nr 187, ss. 7-8
- [3] SYGULSKI Marek, *Dzieje Bałut.*, T. I – V [dotychczas ukazały się tylko 1 i II]. Łódź 2005–200...
[4] *Czy odbudujemy Bałuty. Ze 134-ch ocalałych domów rozkradziono, całkowicie zdemastowano 104. Centr. Zarz. Przem. Włókienniczego odbuduje 7 domów dla robotników. Cztery już są gotowe*; [w:] „Express Ilustrowany”, 18 VI 1946, nr 150, s. 3
- [5] SYGULSKI Marek, *Rzeźnia Bałucka*. Łódź 199.....
- [5] *Rozszerzenie granic Łodzi. Ustawa o rozbudowie obowiązywać będzie okoliczne gminy powiatowe*; [w:] „Kurier Łódzki”, 21 VII 1929, nr 197, s. 7.
- [7] [Marcin Szymański], *O tym, że Bałuty, Widzew czy Radogoszcz stały się częścią Łodzi zdecydowali niemieccy okupanci*. [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, wyd. A, 23 X 2015, nr ..., s. 2.
- [8] Olawski St., *W sprawie przyłączenia Bałut do Łodzi*; [w:] „Rozwój”, 4/11 XI 1912, nr 264, s. 4.
- [9] WITKOWSKA Matylda, *Bałucki słownik gotowy* [dostępny również w wersji internetowej]; [w:] „Kocham Łódź” (dod. do „Polska. Dziennik Łódzki”, nr 361, 20 XI 2015, s. 6.

1929

- nr 30, z 28 VII, s. 7: – pawilony handlowe u zbiegu ulic Nad Łódką i J. Piłsudskiego (dziś w tym miejscu znajduje się Park Staromiejski, domy w tym rejonie wyburzyli Niemcy podczas II wojny światowej w ramach tworzenia tzw. strefy sanitarnej wokół getta) – jak wyżej: rejon tzw. „czarnej giełdy”
- nr 31, z 4 VIII, s. 3: zniszczony przez piorun komin farbiarni Reitera na Bałutach, przy ul.
- nr 51, z 15 XII, s. 6: drużyna harcerska im. gen J. Bema przy zespole Szkół Powszechnych Nr 49 (rana), 72 (popołudniowa) i 3, ul. Staszica 3 na Bałutach
-
-
-
-

1933

- nr 35, z 27 VIII, s. 5: grupa uczestników poświęcenia sztandaru dzielnicy Łódź–Bałuty Stronnictwa Narodowego w Łodzi przy Płycie Nieznanego Żołnierza

1935

- nr 1, z 6 I, s. 7: „gwiazdka” dla najbiedniejszych dzieci bałuckich, zorganizowana przez oddz. łódzki Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny (**23.12.1934**)
- nr 29, z 21 II: budowa sieci wodociągowej w Łodzi, roboty w rejonie Bałut
 - s. 7: budowa zbiornika na Stokach (Bałutach Stokowskich; dziś w rejonie ul. Pomorskiej); praca na poziomie „0”
 - s. 8: regulacja koryta rz. Łódki w rejonie ulicy

= Brus

porównaj: **ZWIĄZKI** – paramilitarne – Związek Strzelecki, oddz. grodzki w Łodzi – Oddział XI – Zdrowie–Brus

Wieś w powiecie W 1945 r. włączona w granice Łodzi.

1929

- nr 13, z 30 III, s. 1: fragment lasu na Brusie

1932

– nr 41, z 9 X, s. 3: dożynki gminne; fragment pochodu z wieńcami dożynkowymi (2.10.1932)

= Chocianowice

porównaj: OSOBY – LUBECKI Stefan (działacz społ.)

Wieś w powiecie łaskim. Z dniem 1 i 1940 r. włączona w obszar Litzmannstadt'u (okupacyjna nazwa Łodzi), która to decyzja została utrzymana powojennym rozporządzeniem władz polskich z dn.1945 roku.

= Chojny (XIII dzielnica)

porównaj: – CHÓRY – parafialne – „Dźwięk” (par. św. Wojciecha)

– CZYTELNIENIE – Miejska Czytelnia Książek dla Dzieci i Młodzieży [na Chojnach]

– DOMY – Domy Ludowe – Dom Ludowy par. Przemienienia Pańskiego

– DZIECIŃCE – „Dzieciniec” (na Chojnach)

– KLUBY – sportowe – Strzelecki Klub Sportowy powiatu łódzkiego [na Chojnach]

– KOMITETY – Komitet Pomocy Najbiedniejszym XIII dzielnicy m. Łodzi

– KOŚCIÓŁ – katolicki – pw. Przemienienia Pańskiego

– pw. św. Józefa

– pw. św. Wojciecha

– KUCHNIE – Kuchnia dla Bezrobotnych Komitetu Pomocy Najbiedniejszym XIII dzielnicy m. Łodzi [Chojny]

– MIEJSCOWOŚCI I WSIE PODŁÓZDKIE – Chojny (Zatorze}

– ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

– paramilitarne – Liga Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwchemicznej – Koło „Chojny”

– katolickie – Stow. Młodzieży Polskiej (koło Chojny)

– kulturalno-oświatowe – Stow. Kulturalno-Oświatowe im. T. Kościuszki (d 1936 r. Koło Absolwentów Szk. Powsz. nr 2)

– OSOBY – BISŁAWSKI, BUCHNER, JAWORSKI Stefan, KĄKOLEWSKI

Feliks (prob. par. św. Wojciecha i św. Kazimierza), KRENCJASZ

KUDANOWSKI J....., MARCZEWSKA, POL, POTARZYCKI

Wiktor, RYDLEWICZ Antoni, RYLSKI Stefan (ks., par. Przemienienia

Pańskiego), SKOWROŃSKI E....., TOBOLSKI Konstanty, WADOWSKI

Marian, WDÓWKA Marian (naucz.), WISŁAWSKI (nacz. dzielnicy

„Chojny” Magistratu m. Łodzi)

– PARTIE – BBWR – oddział „Chojny”

– SANATORIA – Dla chorych na gruźlicę, na Chojnach

– STRAŻ POŻARNA – powiat łódzki – Chojny

– SZKOŁY – powszechne – państwowe – Szk. Powsz. Nr 2 (ul. Podmiejska 21)

– SZPITALA – szpital o.o. Bonifratrów

...– TOWARZYSTWA – – Tow. Przyjaciół Przedmieść Chojen i Zarzewa

Chojny – wieś znana od Wraz z rozwojem Łodzi postępował i jej rozwój ludnościowy, jako miejsce zamieszkania dla napływających do Łodzi robotników. ze względu na niższe koszty wynajmu mieszkań czy tylko miejsc do spania. Włączona w obszar miasta w 191..... roku.

W grudniu 1934 r. lub styczniu 1935 r. powstała społeczna Rada Dzielnicy Chojny, która miała swój lokal przy ul.

Istotne znaczenie kulturotwórcze dla tej dzielnicy miało otwarcie 17 XII 1933 r. „Domu Ludowego” tamtejszej par. Przemienienia Pańskiego, a w 1934 r. w salach tego „Domu” uruchomiono „Teatr-Dom Ludowy”[5].

Będąc w okresie międzywojennym typową przedmiejską dzielnicą nędzy, była także miejscem zamieszkania licznych Cyganów [3].

Obszar za powstałym w 1905 r. torem kolei obwodowej, tzw. Chojny–Zatorze, został włączony w obszar miasta – jako jedna z tzw. „dzielnic zewnętrznych” Litzmannstadt'u – pod nazwą „L-stadt-Süd” (Łódź-Południe) podczas II wojny światowej przez okupanta niemieckiego z dniem 1 I 1940 roku.

Po zakończeniu okupacji decyzja ta została najpierw uchylona jako decyzja okupanta a następnie ponownie podjęta mocą ustawy z dn. 1945 r. z terminem ważności odXII 1945 roku

BIBLIOGRAFIA:

[1] KOWALSKI Adam, Pamiętnik nauczyciela. Łódź 1960 [nauczyciel Szk. Powszechnej Nr 2 na Chojnach]

[2] BRODOWSKA Helena, Wieś Chojny [w:] „Rocznik Łódzki”, 19...., tom, ss.

[3] „Łódź w Ilustracji”, 28 X 1934, nr 43, s. 2 (art. „U cyganiątek na Chojnach”)

[4] „Łódź w Ilustracji”, 21 I 1935, nr 21, s. 3 (art. „Chojny w świetle prawdy. Błaski i cienie naszych

przedmieść. Budownictwo, komunikacja, oświata i kultura dzielnicy liczącej 25 tys. mieszkańców)

[5] „Kurier Łódzki”, 22 II 1935, nr 52, s. 7 (art. „Teatr na Chojnach winien stać się ośrodkiem kultury tej wielkiej dzielnicy Łodzi”)

1925

– nr 22, z 31 V, s. 8: uroczystość poświęcenia nowej szkoły przy ul. Podmiejskiej 21 (Szk.

1927

- nr 45, z 6 XI, s. 2: uroczystość poświęcenia nowego budynku Straży Ogniowej na Chojnach (u zbiegu dzisiejszych ulic Strażackiej i Rzgowskiej (**30.10.1927**))

1928

- nr 20, z 13 V, s. 2: odpust w kościele św. Wojciecha; widoczny fragment wejścia głównego i najbliższego otoczenia kościoła (**29.04.1928**)

1929

- nr 16, z 21 IV, s. 2: członkowie „*in corpore*” Tow. Asysty Kościelnej przy par. św. Wojciecha na Chojnach
- nr 23, z 9 VI, s. 3: uczestnicy praktycznego kursu gospodarstwa domowego, zorganizowanego przez proboszcza par. św. Wojciecha – ks. Feliksa Kąkolewskiego

1930

- nr 2, z 12 I, s. 7: ks. F. Kąkolewski prob. par. św. Wojciech, w otoczeniu członków chojeńskiego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej
- nr 31, z 27 VII, s. 4: fragment drogi chojeńskiej na wysokości ostrego zakrętu przy kościele św. Wojciecha; dziś okolica skrzyżowania Rzgowska – Paradna; przy drodze widoczny wiatrak !!
s. 7: pomnik T. Kościuszki (stał w okolicy)
- nr 19, z 10 V, s. 7: inauguracja działalności pierwszego w wojew. łódzkim chojeńskiego Strzeleckiego Klubu Sportowego powiatu łódzkiego (zorganizowanego prawdopodobnie przez Antoniego Rydlewicza z Chojen)
- nr 22, z 31 V, s.: fotoreportaż z biegu sztafetowego „Kuriera Łódzkiego” na trasie Pabianice – Rzgów – Łódź – Chojny
- nr 35, z 30 VIII, s. 3: zawody sportowe z okazji X-lecia Stowarzyszenia S..... K..... M..... (**15 VIII 1931**)
–
–

1932

- nr 35, z 28 VIII, s. 1: popisy gimnastyczne dzieci z półkolonii, zorganizowanej przez samorząd powiatu łódzkiego na Chojnach dla chojeńskich dzieci
- nr 42, z 16 X, s. 4: budowa „Domu Ludowego” na Chojnach, przy ul. Rzgowskiej 84 (po II wojnie św. kino „Roma”)

1933

- nr 52, z 23 XII, s. 2: – Komitet budowy „Domu Ludowego” na Chojnach, ul. Rzgowska 84 „*in corpore*” z jego prezesem ks. Kan. Stefanem Rylskim na czele
– widok ogólny budynku „Domu Ludowego” na Chojnach w dniu jego poświęcenia przez bp W. Tymienieckiego (**17.12 1933**)

1934

- nr 3, z 21 I, s. 3: uczestnicy kursu obrony przeciwgazowej, zorganizowanego przez chojeńskie koło LOPP
- nr 32, z 12 VIII: półkolonie letnie dla dzieci najbiedniejszych mieszkańców Chojen w Szkole Powszechnej Nr 2 przy ul. Podmiejskiej 21 (Chojny), zorganizowane przez Powiatowy Fundusz Pracy w Łodzi lub Komitet Kolonii Letnich
s. 2: uczestnicy półkolonii; dwa zdjęcia wykonane na dziedzińcu szkolnym
s. 3, 4: uczestnicy półkolonii przy posiłku na świeżym powietrzu
- nr 39, z 30 IX, s. 7: grupa dzieci cygańskich na jednej z chojeńskich uliczek
- nr 43, z 28 X, s. 2: grupa dzieci cygańskich na jednej z chojeńskich uliczek wraz z NN autorem artykułu p.t. „*U cyganiątek na Chojnach*”

1935

- nr 2, z 13 I, s. 6: „choinka” dla najbiedniejszych dzieci Chojen, zorganizowana w Szk. Powszechnej nr 2 (ul. Podmiejska 21) przez oddz. łódzki Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny (**23.12.1935**)
- nr 3, z 17 III, s. 4: uroczystość poświęcenia lokalu BBWR dzielnicy Chojny
– prezydium Rady Dzielnicy „Chojny” BBWR „*in corpore*” oraz członkowie komitetu organizacyjnego uroczystości poświęcenia lokalu partyjnego
– uroczystość poświęcenia lokalu BBWR na Chojnach, prowadzona przez

ks. kan. S. Rylskiego z par. Przemienienia Pańskiego

- nr 11, s. 2: Miejska Czytelnia Książek dla Dzieci i Młodzieży na Chojnach, w budynku Szk. Powszechnej nr 2 (ul. Podmiejska 21)
 - grupa dzieci w czytelnii
 - jedno z pomieszczeń czytelnii
- nr 23, z 9 VI, s. 6: podpis pod zdjęciem: „Łódź trapi plaga szczurów. Oto mały plon [34 martwych szczurów] w jednej z posesji na ul. Rzgowskiej”

= Doly (II dzielnica)

porównaj: – ULICE –

= Julianów

porównaj: – OSIEDLA – Kolonia Urzędników Skarbowych na Julianowie
– ULICE –

= Karolew

porównaj: – OSIEDLA – Osiedle Robotnicze na Karolewie, tzw. „biskupie”
– ULICE –

= Koziny

porównaj: – KOŚCIÓŁ – katolicki – św. Zbawiciela
– FABRYKI –
– ULICE –

= Ksawerów

porównaj: – ULICE –

= Księży Młyn

BIBLIOGRAFIA:

[1] PIERZCHAŁA Wiesław, Biznesowe podsiadło na Księżym Młynie. [w:] „Kocham Łódź” (dod. do „Polska. Dziennik Łódzki”), 30 III 2012, nr 175, s. 6

= „Langówek”, rejon Radogoszcza

porównaj: – ULICE –

= Łagiewniki

porównaj: ULICE –

Dziś rejon miasta. Nazwa pochodzi od **księżęcej królewskiej** wsi służebnej zamieszkałej przez wytwórców **grotów do strzał**. Od XVIII w. właścicielami dóbr łagiewnickich byli Karnkowscy i Zawiszowie. W I poł. XIX w. August Zawisza (żona Maria z Karnkowskich) rozparcelował dobra łagiewnickie tworząc m.in. folwarki „Marysin” i „Arturówek” oraz wieś Łagiewniki Nowe.

Po powstaniu listopadowym, w wyniku popowstaniowych działań represyjnych władz carskich, zostały zlicytowane. Kupił je jeden z największych łódzkich fabrykantów – Juliusz Heinzel.

Po I wojnie światowej, w wyniku bankructwa Hejnzelów, m.in. dobra łagiewnickie przeszły na własność miasta, które zaczęły tu m.in. tworzyć w nich infrastrukturę rekreacyjną, zarówno letnią jak i zimową. Zestaw narciarskich tras zjazdowych i biegowych został oddany do użytku łódzian w niedzielę, **17** stycznia 1935 roku [2].

W rejonie ulic – – – zaprojektowano i zaczęto realizować osiedle mieszkaniowe w formule „miasta-ogrodu”.

BIBLIOGRAFIA:

[1] BONISŁAWSKI Ryszard, *Arturówek*; [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 26–27 VI 2004, nr 148, s. 16.

[2] [NN], *Na narty do Łagiewnik. Oddanie publiczności przystosowanych terenów nastąpi w niedzielę. śnieg na trasach nadaje się do zjazdów i biegów płaskich*; [w:] „Kurier Łódzki”, 16 I 1935, nr 16, s. 7.

1934

- nr 39, z 30 IX, s. 4: pododdział Rezerwy Konnej z Łagiewnik podczas uroczystości odsłonięcia pomnika powstańców 1863 r. na cmentarzu w Dobrej (**23.09.1934**)

= Mania

porównaj: – **CMENTARZE** – „Mania”
– **ULICE** –

= Marysin

porównaj – **ULICE** –

Dziś rejon miasta. Nazwa pochodzi od imienia matki właściciela dóbr łagiewnickich – Marii Zawiszy z Karnkowskich. W I poł. XIX w. jej mąż – August Zawisza rozparcelował dobra łagiewnickie tworząc m.in. folwarki „Marysin” i „Arturówek” oraz wieś Łagiewniki Nowe.

Dobra łagiewnickie po powstaniu listopadowym, w wyniku popowstaniowych działań represyjnych władz carskich zostały zlicytowane. Kupił je w 1888 r. jeden z największych łódzkich fabrykantów – Juliusz Heinzel.

Marysin zamyka się w kwadracie ulic:

BIBLIOGRAFIA:

[1] BONISŁAWSKI Ryszard, *Arturówek*; [w:] „Dziennik Łódzki”, wyd. A, 26–27 VI 2004, nr 148, s. 16.

= Marysin III

porównaj: **OSIEDLA** – osiedle Tow. Osiedli Robotniczych (TOR)

Marysin III zamyka się w kwadracie ulic:

= Mileszki

porównaj: – **ULICE** –

Wieś, pow. łódzki. Włączona w obszar Łodzi w r. 198... .

BIBLIOGRAFIA:

[1] SZREJNER Magda, Flaga leżała na strychu 50 lat [Szkoly Powszechnej w Mileszkach z 1925 r.]; [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, 13 XI 2009, nr ..., s. 5.

= Moskule

porównaj: – **ULICE** –

= Nowe Złotno

porównaj: – **KOŚCIÓŁ** – katolicki – św. Jana Chrzciciela
– **OSOBY** – **TRZCIONKA** Wacław (prob. par. św. Jana Chrzciciela),
– **ULICE** –

BIBLIOGRAFIA:

[1] DĘBOWSKI Grzegorz, *Dobroczyńcy Nowego Złotna. Rodzina Suwalskich*; [w:] „Kronika miasta Łodzi”, nr 2/2007, ss. 189–192.

1930

– nr 38, z 14 IX, s. 3: nowo wznoszony kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela

= Nowosolna

patrz: **MIEJSCOWOŚCI I WSIE PODŁÓDZKIE**

W okresie międzywojennym wieś w powiecie Włączona w obszar Łodzi z dniem 198... .

= Polesie

porównaj: – **OSIEDLA** – Osiedle Towarzystwa „Lokator”, ul. Lokatorska
– **PRZEDSZKOLA** – XII Miejskie Przedszkole, ul. (Polesie)
– **ULICE** –

= Polesie Konstantynowskie

porównaj: – **ULICE** –

= Polesie Widzewskie

porównaj: – **ULICE** –

= Radogoszcz

- porównaj: – **BIBLIOTEKI** – Biblioteka im. Julii Zbijewskiej
– **ŁÓDŹ** – dzielnice i rejony miasta – „Langówek”
– **KLUBY** – sportowe – Radogoskie Tow. Sportowe
– **KOLEJE** – Łódzkie Wąskotorowe Elektryczne Koleje Dojazdowe – zajezdnia „Helenówek”
– **ORGANIZACJE i STOWARZYSZENIA** – Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej Żeńskiej, oddz. w Łodzi
– **OSOBY** – **DOBRANC** Berthold (komendant Straży Pożarnej), **GERLICZ** Wiesław (dyr. ŁWEKD; mieszkaniec), **KRZEMIŃSKI** (nacz. OSP Radogoszcz), **ZAJFERT** Apolinary (organizator straży pożarnej na Radogoszczu)
– **STRAŻ POŻARNA** – powiat łódzki – Radogoszcz
– **TOWARZYSTWA** – Radogoskie Tow. Pożyczkowo-Oszczędnościowe
– **ULICE** –
– **ZWIĄZKI** – Związek Majstrów Tkackich na Radogoszczu

Dawna wieś i gmina Radogoszcz, granicząca z fragmentem północnej granicy Łodzi, której osią była ówczesna szosa zgierska, obecnie dalszy ciąg ul. Zgierskiej.

Włączona w obszar Łodzi (Litzmannstadt) w dniu 1 stycznia 1940 r. przez okupanta niemieckiego. Po zakończeniu okupacji powróciła do statusu wsi i gminy, ale już w grudniu 1945 r. ponownie włączona w obszar miasta z niewielką korektą granic.

Generalnie wieś o charakterze rolniczym, ale na jej obszarze funkcjonowało też kilka cegielni, np. w rejonie obecnego skrzyżowania ul. Liściastej i al. Włókniarzy cegielnia (i fabryka włókiennicza) Michała Glazera, a przy szosie zgierskiej, na przeciwko ul. Jagiellońskiej, nieco w głębi, cegielnia Leopolda Wenskego (zm. w marcu 1935 r. [1]), zamieszkała w większości przez ludność pochodzenia niemieckiego.

Na terenie Radogoszcza funkcjonowało kilka fabryk włókienniczych, m.in. Samuela Abbego, u zbiegu obecnych ulic. Zgierskiej i gen. Sowińskiego, w okresie II wojny światowej więzienie policyjne, spalone wraz z jego więźniami w nocy z 17 na 18 stycznia 1945 roku.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] [widok ogólny szpitala Miejskiego w Radogoszczu]; [w:] *Księga pamiątkowa X-lecia Samorządu Łódzkiego...*, Łódź 1928, s. 208.
[2] [projekt budowy kościoła na Radogoszczu]; [w:] „Rozwój”, 14/27 X 1911, nr 246, s. 3.
[....] [nekrolog Leopolda Wenske’go, właściciela cegielni na Radogoszczu]; [w:] „Kurier Łódzki”, 29 III 1935, nr 59, s. 5.

1925

- nr 11, z 15 III, s. 3: zdjęcie portretowe: Apolinary ZAJFERT, jeden z organizatorów ochotniczej straży pożarnej na Radogoszczu

1927

- nr 39, z 25 IX, s. 3: uroczystość poświęcenie „Domu Misyjnego” siostr Pasterek i ich zakładu wychowawczego dla dziewcząt przy obecnej ul.
(4.09.1927)

1929

- nr 24, z 16 VI, s. 3: – poświęcenie sztandaru Stow. Młodzieży Polskiej w Radogoszczu (9.06.1929)
– jak wyżej: członkowie „Patronatu” i Stow. Młodzieży Polskiej Męskiej w Radogoszczu wraz z ks. Kan. Fr. Jelińskim, sekr. gen. Związku Młodzieży Polskiej Nan poświęceniu sztandaru (9.06.1929)
– nr 44, z 3 XI, s. 3: ciągnięcie losów loterii fantowej na Rzecz Floty Narodowej w lokalu zarządu gminy Radogoszcz

1930

- nr 27, z 29 VI, s. 3: – uroczystość poświęcenia sztandaru Straży Ogniowej Ochotniczej w Radogoszczu, ufundowanego przez dyrektora „Łódzkich Wąskotorowych Elektrycznych Kolei Dojazdowych” – inż. Wiesława Gerlicza
– jak wyżej; nieco inne ujęcie
– nr 29, z 13 VII, s. 6: jak wyżej: grupa uczestników uroczystości
– nr 31, z 27 VII, s. 7: jak wyżej: uczestnicy uroczystości wraz z oddziałem radogoskich strażaków i z ich orkiestrą
– nr 48, z 23 XI, s. 4: uroczystość otwarcia świetlicy Związku Strzeleckiego w Radogoszczu

1931

- nr 44, z 1 XI, s. 3: uczestnicy zawodów jeździeckich na zakończenie sezonu p.n. „Pogoń za lisem”, zorganizowanych przez Łódzki Klub Jeździecki na Radogoszczu;

zdj. wykonane najprawdopodobniej obok fabryki S. Abbego, u zbiegu obecnych uli gen. J. Sowińskiego i Zgierskiej (por. zdjęcie wyraźnie wskazujące na to miejsce w „.....”)

1933

- nr 32, z 6 VIII, s. 3: wycieczka członków chóru parafialnego „Hieronimus” przy łódzkiej katedrze do lasu radogoskiego
- nr 34, z 13 VIII, s. 4: członkowie radogoskiego Związku Strzeleckiego „*in corpore*”

1934

- nr 18, z 6 V, s. 5: uczestnicy „jajka wielkanocnego”, zorganizowanego przez Stow. Młodzieży Polskiej Żeńskiej w Radogoszczu dla 60. najbiedniejszych dzieci parafii radogoskiej; zdjęcie wykonane we wnętrzu świetlicy Stowarzyszenia

= Retkinia

patrz: – **MIEJSCOWOŚCI i WSIE** – Retkinia
– **ULICE** – Retkińska

BIBLIOGRAFIA:

- [1], Retkinia, czyli wieś z przeszłością. Największe osiedle z wielkiej płyty; [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, wyd. A, 7-8 VII 2011, nr 157, ss. 20-21.
- [2] GRONCZEWSKA Anna, Kiedy na polach na Retkini rośło zboże i pasły się krowy...; [w:] „Kocham Łódź” (dod. do „Polska. Dziennik Łódzki”), 24 X 2014, nr 306, s. 8.

= Rokicie

porównaj: – **CEGIELNIE** – Związku „Praca” **na Rokiciu**
– **DOMY** – Dom „Polskiej Macierzy Szkolnej”, ul. [na Rokiciu]
– **KOŚCIOŁY, CERKWIE, SYNAGOGI** – katolickie – Świątynie św. Franciszka
– **ULICE** –

Podłódzka wieś, włączona w obszar miasta w 1915 r. podczas okupacji niemieckiej w czasie I wojny światowej.

= Ruda Pabianicka

patrz: **MIEJSCOWOŚCI i WSIE** – Ruda Pabianicka

= Skotniki

= Stoki

porównaj: – **KOŚCIOŁ** – katolicki – Matki Boskiej Różańcowej
– **ULICE** –

(.....)

W roku 193..... rozpoczęto na Stokach budowę osiedla, Towarzystwo skupiało w większości urzędników miejskich. Podczas okupacji Niemcy urządzili tam domy rodzinne dla robotników pochodzenia niemieckiego. Po wojnie osiedle zajęła Armia Czerwona, po nich Wojsko Polskie i w końcu wprowadzili się tam Polacy [1]..

BIBLIOGRAFIA:

- [1] (o), 500. wolnych mieszkań w Łodzi znajduje się w osiedlu na Stokach. Równocześnie z akcją wysiedlania należy przeprowadzić remont domów i mieszkań. [w:] „Express Ilustrowany”, 3 VIII 1946, nr 195, s. 3

= Śródmieście

porównaj: – **ULICE** –
– **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek Rezerwistów R.P., Komenda grodzka (vel okręgowa: Okręg IV-Łódź) – Koło Nr I – Śródmieście (adres: ul. Piotrkowska 64.

= Widzew

porównaj: – **DOMY** – Dom bankowców, ul. Wierzbowa
– Katolicki Dom Parafialny na Widzewie
– **FABRYKI** – włókiennicze – Fabryka Nici
– „Widzewska Manufaktura”
– **KLUBY** – sportowe – „Widzewska Manufaktura” – Łódź

- **KOŚCIOŁY, CERKWIE, SYNAGOGI** – katolickie – św. Kazimierza
 - Niepokalanego Poczęcia NMP
- **ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA** – gospodarcze – Stow. Właściciele Nieruchomości Chryścijan Przedmieść Łodzi, oddział „Widzew”
- **OSIEDLA** – Osiedle Towarzystwa Budowy Domów dla Niższych Pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi **vel Kolonia Magistracka**
 - Kolonia Oficerska, ul. Zagajnikowa
 - „domki kunitzerowskie”, Widzew, ul.
 - Księży Młyn
- **OSOBY** – **GĘBALSKI** Antoni, **KON** Maks (właśc. „Wimy”), **STAŃCZAK** Czesław (ksiądz), **WOJAKOWSKI** ...
- **POLICJA PAŃSTWOWA** – IX komisariat PP
- **SPÓŁDZIELNIE** – spożywcze – Okręgowej Spółdzielni Spożywców „Wista”
- **STADIONY** – RTS „Widzew”
 - „Widzewskiej Manufaktury”
- **STRAŻ POŻARNA** – X oddz.
- **STRZELNICE** – K.S. „Wi-Ma” – Łódź
- **TOWARZYSTWA** – śpiewacze – Towarzystwo Śpiewacze „Stella”
- **ULICE** – Rokicińska,
- **ZWIĄZKI** – kombatanckie – Związek Rezerwistów R.P., Komenda grodzka (vel okręgowa; Okręg IV-Łódź) – Koło Nr III – Widzew
 - Związek Strzelecki – **oddz. Widzew**

1933

- **nr 53**, z 31 XII, s. 1: uczestnicy „gwiazdki” dla najbiedniejszych mieszkańców Widzewa urządzonej w świetlicy „Widzewskiej Manufaktury”, zorganizowanej przez

= **Zarzew**

porównaj: – **ULICE** –

= **Zdrowie**

porównaj: – **ULICE** –

- **ZWIĄZKI** – paramilitarne – Związek Strzelecki, oddz. grodzki w Łodzi – Oddział XI (Zdrowie-Brus)

1929

- **nr 43**, z 27 X, s. 7: zasypanie kilku robotników podczas prac ziemnych przy budowie kanalizacji na Zdrowiu w której jeden z nich zginął; 2 zdjęcia

1935

- **nr 42**, z 20 X, s. 3: podpis pod zdjęciem: „*Szmaciarze przebierający poza obrębem miasta [na Zdrowiu] „cenniejsze” sztuki zebranego plonu dziennego*”; zdjęcie wykonane prawdopodobnie w rejonie szosy konstantynowskiej

c.d. w przygotowaniu

